

במה לדיון

בעל המאה הוא בעל הדעה

שלפרות בוגרות שטופלו בפרוסטגלנדין היו בממוצע 35 ימי ריק פחות מאלה שלא קיבלו את הטיפול, ולמבכירות שטופלו בפרוסטגלנדין היו בממוצע 7 ימי ריק פחות מאלה שלא קיבלו את הטיפול. מסקנת הניסוי: "אין צורך להקדים לטיפול (בפרוסטגלנדין) בדיקה של שחלות על ידי מישוש. השיטה המוצעת תקצר את תקופת ימי הריק של הפרות המטופלות, בהשוואה לשיטת המעקב אחר פעילות השחלה באמצעות מישוש הנהוגה כיום" (3).

שיטה זו בוצעה גם במסגרת ניסוי משולב שנערך בקיבוצים אשדות-יעקב, איחוד וגנוסר ובמושב מולדת (3), לשביעות רצון המשקים. השיטה מיושמת באופן מלא כבר במשך מספר שנים בקיבוץ אשדות-יעקב, איחוד בהצלחה רבה וללא בעיות בריאותיות כתוצאה מן הטיפול. כן לאחרונה מיושמת השיטה בקיבוצים נוספים.

עלולים לטעון כנגד שיטת הטיפול בפרוסטגלנדין, שקיים חשש לבריאות הבהמות עקב שימוש מוגבר בפרוסטגלנדין, אך לאור הנסיון שנצבר נראה, שלטעון זה אין בסיס במציאות.

עד כאן הכל טוב ויפה וכל שנותר הוא לעבור ליישום בשטח. אולם, כאן נכנסת "החקלאית" לתמונה, שמתנגדת נמרצות ליישום השיטה במשקים ומנהלת מלחמת חורמה בשאול אגר בכל האמצעים העומדים לרשותה. בנוסף לזה, התאחדות מגדלי הבקר נותנת גיבוי ל"חקלאית" המתנגדת להמלצות של שאול אגר בנושא הפרוסטגלנדין ומעכבת מענק שאושר לו בעבר, עבור ניסוי העוסק בשיפור ההתעברות בקיץ. יהיה זה מיותר לציין את חשיבות הניסוי לכלל ציבור הרפתנים.

אני תוהה, האם סיבת ההתנגדות לשיטה היא מקצועית גרידא, או שמא קיימים חששות

מאחר שהנושא בו ידובר עומד על הפרק זה זמן רב והינו אקטואלי ובעל חשיבות עקרונית, חשוב לי לציין שכל שייכתב כאן הוא על דעתי בלבד וללא ידיעת הנוגעים בדבר.

אחד ההבטים החשובים ביותר בענף הרפת הוא מספר ימי הריק בעדר. מקובל בעולם לחשוב ש-90 ימי ריק הם האופטימליים להשגת מירב ההכנסה (2, 1). מדו"ח הפוריות 1989 (4) מתברר, שמשקים רבים בישראל רחוקים מאד ממטרה זו.

שאול אגר, העובד במינהל המחקר החקלאי, חוקר בין השאר גם נושאים הקשורים לצימצום ימי הריק. בנושא זה ניתן לטפל בשני מישורים: נסיון לשיפור הפוריות; והבאת הפרות להזרעה ראשונה קרוב ככל שניתן למועד שהמשק קבע לעצמו.

על מנת להשיג את המטרה המבוקשת של 90 ימי ריק, יש להתחיל להזריע פרות בוגרות בין 50 ל-60 יום לאחר ההמלטה ומבכירות קצת מאוחר יותר. למרות שהנתונים בדו"ח הפוריות (4) אינם מפורטים די הצורך ניתן להבין מהם, שבמשק הישראלי הרגיל רבות הפרות המגיעות להזרעה ראשונה באיחור רב.

נשאלת השאלה – האם הבעיה היא בריאותית, קרי, שמערכת המין של הבהמה אינה מוכנה להזרעה ראשונה במועד הרצוי; או שהבעיה היא ממשקית, קרי, שתצפית הדרישות לקויה, בתוספת של ייחומים שקטים.

בשיטה המקובלת היום, כאשר הבהמות מגיעות לזמן בו המשק מעוניין להזריען, אם לא נראו מתייחסות הן מובאות לרופא לבדיקת אברי המין. כך פרות רבות מוגשות לרופא לבדיקות חוזרות ונשנות במשך מספר שבועות, והתוצאה היא איחור רב בהזרעה ראשונה.

ניסוי שבוצע ברפת קיבוץ אושה (3) בחן שיטת עבודה שונה והיא, הבאת הבהמות לייחום בעזרת טיפול בפרוסטגלנדין. נמצא,

הערת המערכת: רשימתו/מכתבו של צביקה דגן נשלח עוד בראשית חודש יוני גם למערכת שלנו וגם לזו של "השדה" תוך בקשה נמרצת לפרסמה בהקדם ובתפוצה מירבית. דבר זה אינו מקובל אלא לעתים נדירות ביותר – וכך סבר גם עורך "השדה". שנית, וכאן העניין המהותי בעל השלכות אירגוניות וחברתיות, רשימתו של צביקה דגן מלאה קביעות פסקניות (שאינני מרגיש מוסמך לפסוק בהן הלכה), מחד – ותהיות ורמזים די שקופים לגבי יושרה המקצועי של "החקלאית" ואפילו של המ"ב, מאידך.

איילזאת, ביקשנו מן הנוגעים והנוגעים בדבר תגובתם, אותה אנו מביאים כאן בצמוד, למען נוחיות הקוראים ובעיקר, על מנת להבהיר כל הטעון הבהרה ובוזו לתרום לטיהור האווירה ככל שיש צורך בכך.

(מ.מ.)

הנוגעים באופן אישי לרופאי "החקלאית". ברצוני להזכיר כאן, ש"החקלאית" הוקמה על מנת לשרת את בעלי הרפתות, ולא להיפך. לא יתכן, שגוף שהוקם לשרת, ימנע הפצה ושימוש במידע חיוני למקבלי השירות, מידע שיש בו כדי לשפר את רווחיות הענף.

בסיכום, יש לאפשר לרפתנים להיחשף לכל חידוש ולהחליט אם להשתמש בו, אם לאו, שהרי כידוע לכולם – בעל המאה הוא בעל הדעה.

צביקה דגן

מולדת

רשימת ספרות

- 1) Britt, J.H. (1975). Early postpartum breeding in dairy cows. J. Dairy Science 58, 266.
- 2) W.L. Adamowicz, F.S. Novak, J.J. Kennelly. (1985). The Economic Analysis of Delayed Breeding of Dairy Cows. Agriculture and Forestry Bulletin. Volume 8, Number 4.
- 3) שאול אגר (1989). פרוסטגלנדין לקיצור ימי ריק בפרות חלב חסרות תאנה. "השדה" כרך ע' עמוד 284.
- 4) התאחדות מגדלי בקר, דו"ח הפוריות 1989.

"בעל המאה הוא בעל הדעה" (תגובה למכתבו של צביקה דגן)

עודד ניר – "החקלאית"

ג. ייחודו של המחקר לתנאי הרפת הישראלית או חוסר היכולת להסתמך על עבודות דומות שנעשו בחו"ל.

ד. עמידתו של החוקר במחקרים נמשכים בתנאי המחקר כפי שאושרו בעבר.

ה. היעדר תומך מסחרי המעוניין בקידום הנושא.

קריטריונים אלה מאפשרים את דירוג המחקרים המובאים בפני הוועדה בסדר עדיפות המאפשר התכנסות במסגרת התקציב הנתון.

לפי מיטב שיפוט חברי הוועדה, לא עמד המחקר הנדון בקריטריונים הנ"ל בעדיפות מספקת לתיקצוב.

1. תקציב קרן המחקר לשנת 1991 הוא 1,550,000 ש"ח. הבקשות לתקציבי מחקר לשנה זו הסתכמו ב-5,380,555 ש"ח. נראה לעין, שלא כל בקשות החוקרים לתקציבי מחקר היו יכולות להיענות בחיוב.

2. הקצאות הכספים למחקר עוברות מספר ועדות. לא בכולן אני חבר. אי-הקצאת הכספים למחקר הנדון היתה על דעת כל חברי ועדת המחקר של המ"ב.

3. הקריטריונים שמכוונים אותי בהערכת הצעות מחקר המובאות לשיפוט הם:

- א. חשיבות נושא המחקר ותרומתו האפשרית לרפת החלב בישראל.
- ב. "כשירותו" המדעית של המחקר.